

به نام خدایی که در این نزدیکی است

تقدیم به همسرم شهره و پسرم نوید

هرگز از مرت نصراسیده ام

آلریجه دستش از ابتذال کنگنه تر بود

هراس من

باری

همه از مردان در سرزمینی است که مُرد کور کج از بعضی آراد کس آمدی، افزون باشد.
(شاملو)

چرا نوشته‌ام؟

اهمیت «دستور زبان» آن قدر است که چرایی نوشتن، واضح است؛ دستور زبان - در همهٔ زبان‌ها - پیچیده‌ترین بخش است و نیازمند همراهی و کمک دبیران، مطالب و کتاب‌های کمکی.

چه نوشته‌ام؟

فصول این کتاب، تقسیم‌بندی نوینی است که طبق کتاب‌های نظام جدید آموزشی انجام داده‌ام. نیم‌نگاهی به قسمت‌های دستوری دورهٔ اول متوسطه و نگاهی عمیق، دقیق و فراگیر به قسمت‌های دستوری کتاب‌های فارسی دهم، یازدهم و دوازدهم. مطالب دستوری عموماً در قسمت «قلمرو زبانی» کتاب‌های نظام جدید آمده است اما هر بحث دستوری در درس‌های مختلف و به صورت پراکنده و حتی در سال‌های مختلف قرار دارد؛ جمع‌آوری، دسته‌بندی و توضیح هر مبحث دستوری، بیشترین کمک را به تجمیع یادگیری و درک اصولی هر بحث از دستور زبان می‌کند. شاید اولین مشکل هر دانش‌آموزی در درس ادبیات، «دستور زبان» باشد؛ چه در آزمون‌های تشریحی و چه در آزمون‌های تستی!

در هر فصل کتاب سعی من بر این بوده است که ضمن دسته‌بندی‌های مهندسی‌شده و نظم‌بخشیدن به مطالب، تدریس و تفهیم مطالب مورد بحث، با مثال‌های متعدد از کتاب‌های نظام جدید، عمق یادگیری نشانه گرفته شود.

تمرین‌های تشریحی و تست‌های طبقه‌بندی‌شده - ساده، متوسط، دشوار - و ارائه تکنیک‌های ابداعی که زمان پاسخ‌گویی به تست‌ها را کاهش می‌دهد، در هر فصل قرار گرفته است. بخش‌ها و فصل‌های کتاب عبارت‌اند از:

۱) گروه اسمی ← شامل تدریس وابسته‌های پیشین، وابسته‌های پسین، هسته، ترکیبات وصفی و اضافی، وابسته‌های وابسته، نمودارکشی و ...

۲) نقش کلمات ← مفعول، مسند، متمم و انواع آن، نهاد، قید، مضاف‌الیه، صفت، نقش‌های تبعی و ...

۳ جملات چند جزئی ← بررسی گذرا و ناگذر بودن فعل و تعیین ساختار و نوع جملات

۴ انواع‌ها ← انواع را، ک، گر، واو، ان، که، تا، ی و ...

۵ جمله ساده و غیرساده ← انواع جمله از نظر ساده و غیرساده، پایه و پیرو، حروف ربط وابسته‌ساز و هم‌پایه‌ساز، جمله شماری، ...

۶ شیوه بلاغی ← بررسی شیوه بلاغی و عادی، جابه‌جایی ارکان جمله در شیوه بلاغی و ...

۷ حذف و انواع آن ← حذف و دلایل آن، انواع حذف از نظر قرینه لفظی و معنوی و ...

۸ تحوّل واژه‌ها ← تحوّل واژه‌ها از نظر تاریخی، تحوّل نوشتاری واژه و ...

۹ روابط واژه‌ها ← بررسی روابط معنایی واژه‌ها، واژه‌های هم‌خانواده، کلمات مُمال، کلمات هم‌آوا، واژه‌های دوتلفظی و ...

۱۰ فعل ← بن، شناسه، زمان‌های فعل، فعل مجهول، فعل‌های کمکی، معانی فعل، افعال اسنادی و ...

۱۱ ضمیر ← انواع ضمیر، مرجع ضمیر، چند نکته کلی درباره ضمیر و ...

۱۲ آزمونک‌های کلی و ترکیبی ← ۲۰ آزمون پنج سؤالی ترکیبی

و فصل آخر هم مثل تمام کتاب‌هایم، پاسخ‌نامه تشریحی کامل در انتهای کتاب قرار دارد.

برای که نوشته‌ام؟

این کتاب قابل استفاده برای تمام دانش‌آموزان نظام جدید در تمام پایه‌ها و داوطلبان کنکور سراسری همه رشته‌هاست.

چگونه بخوانیم؟

قبل از ورود به بخش تست‌ها، توصیه می‌کنم درس‌نامه را دقیق و عمیق - نه روزنامه‌ای! - بخوانید و حاشیه‌نویسی کنید. اگر مطلب، جا نیفتاد، چندین و چندبار خوانش با طمأنینه - نه شتاب‌زده - به شما کمک می‌کند. فیلم‌های آموزشی دستور زبان نظام جدید هم، به‌سانِ کلاس درس واقعی، دستگیر و کمک حال هر دانش‌آموز علاقه‌مندی است. در قسمت تست‌های هر فصل با توجه به سطح خودتان از سه سطح ساده، متوسط یا دشوار، تست‌ها را انتخاب کنید؛ اگرچه توصیه می‌کنم ابتدا از تست‌های ساده شروع کنید، اما دانش‌آموزان قوی‌تر و مسلط‌تر، الزامی به اجرای این توصیه ندارند.

تفاوت دستور زبان نظام جدید و نظام قدیم چیست؟

از جنبه‌های مختلفی - هم تعداد بحث‌ها، هم اختلاف علمی در بحث‌های مشترک - تفاوت وجود دارد. توصیه اکید می‌کنم دانش‌آموزان نظام قدیم که قصد شرکت در کنکور نظام جدید را دارند، حتماً و حتماً از منابع نظام جدید استفاده کنند!

از چه کسانی سپاس گزارم؟

جناب آقای مهندس متولی، مدیر مسئول نشر الگو؛ به دلیل فراهم نمودن شرایط مطلوب و حرفه‌ای و آرام برای تألیفی با کیفیت
سرکار خانم سکینه مختار؛ به دلیل پیگیری مستمر و صبوری و هدایت تیم طراحي، تایپ، صفحه‌آرایی
اعضای گروه تایپ و صفحه‌آرایی؛ خانم‌ها: مهرناز قجری، سمانه کاظمی، زهرا میرزایی، راضیه
صالحی، فاطمه احدی، آقای نعیم تدین؛ که برای طرح جلد، هم‌فکری‌ها و جلسات متعددی داشتیم.
خانم زهرا فیض؛ برای طراحي‌های پیچیده داخل کتاب
عباس عبدالحمّدی؛ که در ویرایش و خوانش کتاب، هم‌پای من، بسیار تلاش کرد.
حمید فخری و تیمش؛ که زحمت پخش در سطح کشور و فروش را می‌کشند.
و دیگر زحمت‌کشان نشر الگو؛ آقایان: مهدی فیضی، امید محمدزاده، یوسف شاهی، مهرداد وفادار،
که حضورشان گرمی‌بخش و دوستانه است.
و تمام دوستان مشاورم و دبیران محترم که در مسیر تولید کتاب، نظرات و پیشنهادهای تأثیرگذار
و مشفقانه‌ای داشتند.

حرف آخرم چیست؟

قبول دارم که مباحث دستوری، جزء خشک‌ترین قسمت‌های زبان است اما همواره سعی کنید که
«از ادبیات لذت ببرید» چرا که روح است و دیگر علوم جسم!
من که در هر دو زمینه علوم مهندسی و ادبیات فارسی اندک تحصیلاتی داشته‌ام، به بلندی فریاد
می‌زنم آنچه باعث آرامش و خرسندی است «ادبیات» است؛ گرچه مهندسی «چگونه رفتار کردن و
اندیشیدن» را می‌آموزد اما ادبیات «چگونه شاد بودن را»!

دانش‌آموزان می‌توانند از مطالب و نکات علمی کانال‌ها استفاده کنند و سؤالات خود را از طریق
لینک موجود در کانال برایم بفرستند تا جریان علمی پویایی داشته باشیم.

@olgoo-adabiaat

آدرس کانال‌ها:

@azmoon-adabiaat

دهانت را می‌پویند مبادا گفته باشی دوستت دارم
دلست را می‌پویند مبادا شعله‌ای در آن نهان باشد
روزگار غربی است نازنین

(شاملو)

علیرضا عبدالحمّدی

فهرست

۶۳ انواع متمم

۶۳ • فعلی

۶۴ • اسمی

۶۴ • قیدی

۶۵ مسند

۶۷ نهاد

۶۸ منادا

۶۹ مضاف‌الیه و صفت

۷۲ قید

۷۳ نقش‌های تبعی

۷۳ • معطوف

۷۴ • بدل

۷۴ • تکرار

۷۶ پرسش‌های چهارگزینه‌ای

فصل صفر: دو کلمه حرف حساب

۲ دو کلمه حرف حساب

فصل اول: گروه اسمی

۶ گروه اسمی

۷ راه پیدا کردن هسته

۸ وابسته‌های پیشین

۱۱ وابسته‌های پسین

۱۶ وابسته‌های وابسته

۱۶ انواع وابسته و وابسته

۱۶ • مضاف‌الیه مضاف‌الیه

۱۷ • صفت مضاف‌الیه

۱۸ • ممیز

۱۹ • صفت صفت

۱۹ • قید صفت

۲۱ کشیدن نمودار

۲۲ نمودار وابسته‌های وابسته

۲۴ پرسش‌های چهارگزینه‌ای

فصل سوم: جملات چندجزئی

انواع جمله از نظر اجزای اصلی

۱۰۶ تشکیل‌دهنده

۱۰۶ فعل‌های گذرا به مفعول

۱۰۶ فعل‌های گذرا به متمم

۱۰۷ فعل‌های گذرا به مسند

۱۰۸ جدول افعال اسنادی

۱۱۳ پرسش‌های چهارگزینه‌ای

فصل دوم: نقش کلمات

۶۰ مفعول

۶۲ متمم

۶۲ مهم‌ترین حروف اضافه

فصل چهارم: انواع‌ها

۱۳۲	انواع «واو»
۱۳۵	انواع «ی»
۱۳۸	انواع «گر»
۱۳۹	انواع «به»
۱۴۰	انواع «ک»
۱۴۱	انواع «ان»
۱۴۲	انواع «را»
۱۴۲	انواع «چو و چون»
۱۴۳	انواع «که»
۱۴۴	انواع «تا»
۱۴۵	انواع «هم»
۱۴۶	انواع «مگر»
۱۴۷	حروف اضافه قدیمی
۱۴۸	پرسش‌های چهارگزینه‌ای

فصل ششم: شیوه بلاغی

۱۶۴	تعریف شیوه بلاغی
۱۶۷	پرسش‌های چهارگزینه‌ای

فصل هفتم: حذف

۱۷۴	تعریف حذف
۱۷۴	انواع حذف از نظر قرینه
۱۷۴	• حذف به قرینه لفظی
۱۷۴	• حذف به قرینه معنوی
۱۷۷	پرسش‌های چهارگزینه‌ای

فصل هشتم: تحوّل واژه‌ها

۱۸۴	وضعیت واژه در گذر زمان
۱۸۴	• متروک
۱۸۴	• تحوّل معنایی
۱۸۵	• بدون تغییر
۱۸۵	تحوّل نوشتاری واژه‌ها
۱۸۶	پرسش‌های چهارگزینه‌ای

فصل نهم: روابط واژه‌ها

۱۹۰	رابطه معنایی
۱۹۰	کلمات هم‌خانواده
۱۹۱	کلمات مُمات
۱۹۱	کلمات هم‌آوا
۱۹۲	واژه‌های دوتلفظی
۱۹۳	پرسش‌های چهارگزینه‌ای

فصل پنجم: جملات ساده و غیرساده

۱۵۴	انواع جمله از نظر ساده و غیرساده
۱۵۴	جمله وابسته و هسته
۱۵۶	شمارش جملات
۱۵۷	انواع جمله از نظر معنا
۱۵۸	پرسش‌های چهارگزینه‌ای

فصل دوازدهم: آزمونک‌های کلی و ترکیبی

۲۲۶	آزمونک ۱
۲۲۸	آزمونک ۲
۲۳۰	آزمونک ۳
۲۳۲	آزمونک ۴
۲۳۴	آزمونک ۵
۲۳۶	آزمونک ۶
۲۳۸	آزمونک ۷
۲۴۰	آزمونک ۸
۲۴۲	آزمونک ۹
۲۴۴	آزمونک ۱۰
۲۴۶	آزمونک ۱۱
۲۴۸	آزمونک ۱۲
۲۵۰	آزمونک ۱۳
۲۵۲	آزمونک ۱۴
۲۵۴	آزمونک ۱۵
۲۵۶	آزمونک ۱۶
۲۵۸	آزمونک ۱۷
۲۶۰	آزمونک ۱۸
۲۶۲	آزمونک ۱۹
۲۶۴	آزمونک ۲۰

پاسخ‌های تشریحی

۲۶۸	پاسخ‌های تشریحی
-----	-----------------

کنکور سراسری ۱۴۰۰

۳۳۰	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۳۳۸	پاسخ‌های تشریحی

فصل دهم: فعل

۱۹۶	تعریف فعل
۱۹۶	بن فعل
۱۹۶	شناسه
۱۹۷	فعل‌های ماضی (گذشته)
۱۹۸	فعل‌های مضارع (حال)
۱۹۹	فعل آینده (مستقبل)
۱۹۹	فعل امر و نهی
۲۰۰	فعل مجهول
۲۰۰	قدم‌های مجهول کردن
۲۰۱	فعل کمکی (مُعین)
۲۰۱	معنی فعل
۲۰۷	فعل اسنادی
۲۰۹	پرسش‌های چهارگزینه‌ای

فصل یازدهم: ضمیر

۲۱۸	تعریف ضمیر
۲۱۸	مرجع ضمیر
۲۱۸	انواع ضمیر
۲۱۸	• شخصی
۲۱۸	• مشترک
۲۱۸	• اشاره
۲۱۹	• مبهم
۲۱۹	• پرسش
۲۱۹	• تعجب
۲۱۹	• ملکی
۲۲۰	چند نکته کلی درباره ضمیر
۲۲۳	پرسش‌های چهارگزینه‌ای